

အွန်လိုင်းလောကအကြောင်း နားလည်သဘောပေါက်ခြင်း (မိဘများအတွက်ဉာဏ်စမ်းပဟေဠိမေးခွန်းများ)

ဒစ်ဂျစ်တယ်လောကနဲ့ ပတ်သက်ပြီး သင်ဘာတွေသိထားလဲဆိုတာ သိရအောင် အောက်ပါ အမေးအဖြေတွေကို ဖြေကြည့်ပါ။

၁။ ဘယ်အဆိုက ဒစ်ဂျစ်တယ် နည်းပညာမှာကျင်လည်မှုရှိတဲ့ ကလေးကို ဖော်ပြပါသလဲ။

က။ သူတို့က အွန်လိုင်းလောကနဲ့ ပတ်သက်ပြီး အရာရာကိုသိတယ်။

ခ။ သူတို့က နည်းပညာ တဖက်ကမ်းခတ် ကျွမ်းကျင်ပြီး ကွန်ပျူတာ ဘယ်လို အလုပ်လုပ်လဲဆိုတာ နားလည်ကြတယ်။

ဂ။ သူတို့မှာ အွန်လိုင်းပေါ်ကတွေ့လာနိုင်တဲ့ ပြဿနာတွေကို ကျော်လွှားနိုင်တဲ့ အရည်အချင်းတွေရှိကြတယ်။

ဃ။ သူတို့တွေက အွန်လိုင်းပေါ်မှာ တခြားသူတွေအပေါ် ညှာတာထောက်ထားမှု ကင်း တဲ့အပြုအမူတွေ လုပ်တယ်။

၂။ ‘သင့်အကြောင်းကို တလောကလုံး ကြည့်လို့ရအောင် အချိန်နဲ့တပြေးညီ ထုတ်လွှင့်မှုလုပ်တယ်။’ အဲဒါက ဘာကိုဆိုလိုတာလဲ။

က။ တခြား လူတစ်ယောက်အဖြစ် ဟန်ဆောင်တယ်။

ခ။ သူငယ်ချင်း ၃ ယောက်နဲ့ Video chat လုပ်တယ်။

ဂ။ တန်းတူအချင်းချင်း ပံ့ပိုးမှုပြုလုပ်တယ်။

ဃ။ Live လွှင့်ပြသတယ်။

၃။ အောက်ပါတို့မှ ဘယ်အရာက ထရိုး (troll) ခေါ် ရန်စခြင်း ရဲ့ ဥပမာလဲ။

က။ လူမှုမီဒီယာပေါ်မှာ ရိုင်းစိုင်းစော်ကားတဲ့ ပို့စ် ရေးပြီး အွန်လိုင်းမှာ အငြင်းအခုံ စတင်ဖို့ တမင်လုပ်ခြင်း။

ခ။ လူမှုမီဒီယာ ပေါ်မှာ ဖတ်မိသမျှ ပို့စ် တိုင်း Like နဲ့ comment ပေးခြင်း။

ဂ။ လူမှုမီဒီယာ ပို့စ် တွေမှာ စကားလုံးအစား emoji ရုပ်ပုံ အသုံးပြုခြင်း။

ဃ။ သူငယ်ချင်းတွေ အုပ်စုလိုက် စကားပြောနေတဲ့ (group chat) ထဲ သင့်ပုံပို့ခြင်း။

၄။ Facebook မှာအကောင်ဖွင့်တဲ့အခါ Facebook ကဘာလို့ ပိုက်မဆံကောက်တာလဲ။

က။ ပရဟိတ ဖြစ်ပြီး အခမဲ့ဝန်ဆောင်မှု ပေးဖို့ တတ်နိုင်လို့ပါ။

ခ။ အရမ်းချမ်းသာတဲ့ ကုမ္ပဏီဖြစ်ပြီး ငွေရအောင်ထပ်လုပ်စရာမလိုလို့ပါ။

အွန်လိုင်းလောကအကြောင်း နားလည်သဘောပေါက်ခြင်း (မိဘများအတွက်ဉာဏ်စမ်းပဟေဠိမေးခွန်းများ)

၈။ အသက် (၁၆) နှစ် နဲ့ အထက်ဆိုရင် ပိုက်ဆံပေးရပါတယ်။

ဃ။ သုံးစွဲသူအလိုက် ဦးတည်ပြီး ကုန်ပစ္စည်းကြော်ငြာချင်တဲ့ လုပ်ငန်း တွေဆီက ကြော်ငြာခကောက်ခံခြင်း ဖြင့် ပိုက်ဆံရပါတယ်။

၅။ အောက်ဖော်ပြပါ လုပ်ဆောင်ချက်တွေအားလုံး ပါဝင်တဲ့ အက်ပ် ဒါမှမဟုတ် ဝက်ဘ်ဆိုက် က ဘာကိုပြောတာလဲ။

စိစစ်ထိန်းသိမ်းပေးခြင်း (*moderation*)၊ ပိတ်ပင်တားဆီးပေးခြင်း (*blocking*)

ကိုယ်ရေးကိုယ်တာအချက်အလက်ထိန်းချုပ်ခြင်း (*privacy setting*)၊ သက်ဆိုင်ရာပညာရှင်မှ ဖန်တီး ထုတ်လုပ်ထားသောအကြောင်းအရာ (*professional content*)

က။ ဒီ ဝက်ဘ်ဆိုက်က ဘေးကင်းလုံခြုံမှုမရှိဘူးလို့ ပြတာပါ။
ဂ။ ဒီ ဝက်ဘ်ဆိုက်က သတင်းတွေတင်တဲ့ ဝက်ဘ်ဆိုက်လို့ ပြတာပါ။

ခ။ ဒီ ဝက်ဘ်ဆိုက်က ဘေးကင်းလုံခြုံတယ် လို့ ပြတာပါ။
ဃ။ ဒီ ဝက်ဘ်ဆိုက် တစ်နေ့ ဝင်ကြည့်သူ တစ်သိန်းရှိတယ်လို့ ပြတာပါ။

၆။ တစ်စုံတစ်ယောက်က အွန်လိုင်းပေါ်ကနေ သင့်ကလေးကို ရိုင်းစိုင်းတဲ့ မက်ဆေ့ချ်တွေပို့နေတယ် ဆိုတာတွေ့ရင် ပြုလုပ်ရမယ့် အကောင်းဆုံးအရာက ဘာလဲ။

က။ သူတို့ဆီကို အခုလိုလုပ်နေတာကို ရပ်လိုက်ဖို့ စာပြန်ပို့မယ်။
ဂ။ အွန်လိုင်းပေါ်ကနေ ရန်မပြုနိုင်တဲ့အတွက် လစ်လျူရှုလိုက်ဖို့ သင့်ကလေးကို ပြောမယ်။

ခ။ မက်ဆေ့ချ်တွေ ဖျက်လိုက်ဖို့အတွက် သင့်ကလေးကိုကူညီမယ်။
ဃ။ သင့်ကလေးကို စိတ်ထိခိုက်စေတယ် ဆိုရင် ပံ့ပိုးကူညီပေးမယ်။ အဲလို လုပ်နေတဲ့သူကို သင့်ကလေးက report နဲ့ block လုပ်နိုင်အောင် ကူညီပေးမယ်။

၇။ အွန်လိုင်းပေါ်မှာ သင့်ကလေးက လူတိုင်းမြင်နိုင်တဲ့ပုံစံ (**public**) နဲ့ share ထားတဲ့ ဘယ်သတင်းအချက်အလက်က သင့်ကလေး အတွက် ဆုံးရှုံးထိခိုက်နိုင်ခြေရှိတဲ့ အချက်ဖြစ်မလဲ။

က။ သူတို့ အကြိုက်ဆုံးဘာသာရပ်
ဂ။ သူတို့ အကြိုက်ဆုံး အားကစားပွဲ

ခ။ သူတို့ရဲ့ကျောင်းနာမည်
ဃ။ သူတို့ မကြိုက်ဆုံးရုပ်ရှင်

၈။ 'Phishing' ဆိုတာဘာလဲ။

က။ အွန်လိုင်းပေါ်မှာ တစ်စုံတစ်ယောက်က ရိုင်းစိုင်းတဲ့ ကောမန့်(**comment**) ရေးခြင်း။
ဂ။ အွန်လိုင်း ဝန်ဆောင်မှုပေးတဲ့ဆီကို ရိုင်းစိုင်းမှုအကြောင်း report လုပ်တဲ့ ဖြစ်စဉ်။

ခ။ သင့်ရဲ့ ကိုယ်ရေးအချက်အလက် တွေရအောင် လိမ်လည်မှု။
ဃ။ အွန်လိုင်းပေါ်က အောင်မြင် ကျော်ကြား သူတွေပုံအောက် ကောမန့်(**comment**) ရေးခြင်း။

အွန်လိုင်းလောကအကြောင်း နားလည်သဘောပေါက်ခြင်း (မိဘများအတွက်ဉာဏ်စမ်းပဟေဠိမေးခွန်းများ)

၉။ အချို့ အွန်လိုင်းနေရာတွေက တခြားနေရာတွေထက် ဆုံးရှုံးထိခိုက်နိုင်ခြေများပါတယ်။ အောက်ဖော်ပြပါ အဆိုတွေထဲကမှ ဘယ်တစ်ခုက ဆုံးရှုံးထိခိုက်နိုင်ခြေ မရှိတာလဲ။

- က။ စိစစ်ထိန်းသိမ်းပေးသူလဲမရှိဘူး။
- ခ။ ဝက်ဘ်ဆိုက်ပေါ်ကနေ live လွှင့် နိုင်တယ်။
- ရိုင်းစိုင်းစော်ကားမှုတွေအတွက် ဝက်ဘ်ဆိုက်ကို report လုပ်ဖို့ ခက်ခဲတယ်။

- ဂ။ ဝက်ဘ်ဆိုက် ပေါ်မှာ စိစစ်ထိန်းသိမ်းမဲ့သူ မရှိတဲ့အတွက် လူစိမ်းတွေက Live ကောမန့် ပေးနိုင်တယ်။
- ဃ။ ဝက်ဘ်ဆိုက်ပေါ်မှာ ဆောင်းပါးနဲ့ ပတ်သက်တဲ့ ပုံတွေအများကြီးမရှိဘူး။

၁၀။ ‘သင့် လျှို့ဝှက်စကားလုံး ကိုရိုက်ထည့်ပြီး ဝင်လိုက်ပါ။ လုံခြုံရေး အဆင့်တစ်ခု ထပ်ပေါင်းထားတဲ့ အနေနဲ့ သင့်ဖုန်းထဲကို ကုတ်နံပါတ်ပို့ပေးလိမ့်မယ်။’ ဆိုတာ ဘာကိုဆိုလိုပါသလဲ။

- က။ စိစစ်ထိန်းသိမ်းခြင်း။
- ခ။ အဆင့် (၂) ဆင့်လုံခြုံရေးစနစ်
- ဂ။ လျှို့ဝှက်စကားလုံးဝေမျှခြင်း။
- ဃ။ အွန်လိုင်းပေါ်ဘယ်သူဘယ်ဝါ ဖော်ပြမှုမရှိခြင်း။

၁၁။ လူမှုမီဒီယာ ဝက်ဘ်ဆိုက် တစ်ခု ပေါ်မှာ လူတစ်စုရဲ့ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုပေါ်အခြေခံပြီးတိုက်ခိုက်တဲ့ ပို့စ်တစ်ခုရှိတယ်။ သင့်ကလေးက ဒါကို ဟာသလိုထင်တဲ့အတွက် like လုပ်ပြီး သူငယ်ချင်းတွေဆီ share လိုက်တယ်။ အသင့်တော်ဆုံး တုံ့ပြန်မှုကိုရွေးပါ။

- က။ Share လို့ရပါတယ်။ တခြားကိုယ်ရေး အချက်အလက်တွေနဲ့ ပုံတွေမပါဘူး ဆိုရင်ပေါ့။
- ခ။ ဒါက ဟာသပါ။ ဒီ ပို့စ် က ရယ်ရတဲ့ အတွက် like နဲ့ share လုပ်တာ သူတို့အတွက် ပြဿနာ မဖြစ်နိုင်ပါဘူး။
- ဂ။ ဒါကအမုန်းစကား ပြန်စေတဲ့ ဥပမာပါ။ ဒါမျိုးကို လူမှုမီဒီယာပေါ်မှာ share တာမှန်ကန်တဲ့ လုပ်ရပ်မဟုတ်ဘူး။
- ဃ။ Share လို့ရပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ ဒါက ဟာသဆိုတာ သေချာအောင်လုပ်ဖို့ လိုပါတယ်။

၁၂။ ဝက်ဘ်ဆိုက်တွေ အားလုံးက မယုံကြည်ရပါဘူး။ တချို့ဝက်ဘ်ဆိုက်တွေမှာ ‘သတင်းအတု’ တွေ ဒါမှမဟုတ် ယုံကြည်စိတ်ချလို့မရတဲ့ သတင်းအချက်အလက်တွေပါနိုင်ပါတယ်။ ဝက်ဘ်ဆိုက်တစ်ခုက ယုံကြည်စိတ်ချလို့ ရနိုင်တယ်ဆိုတာ ဘယ်လို သိနိုင်မလဲ။

- က။ စီးပွားရေးကြော်ငြာ pop-up တွေ အများကြီးရှိတယ်။
- ခ။ ဝက်ဘ်လိပ်စာ က နံပါတ်တွေ၊ စာလုံးတွေ အကွာတွေ ရောနှောရှိနေတယ်။
- ဂ။ ရေးသားတဲ့သူ နဲ့ အဖွဲ့အစည်း က လူသိများပြီး နာမည်ကောင်းရှိတယ်လို့ ယူဆလို့ရတယ်။
- ဃ။ ပုံတွေက အလွန်အကျွံ ပြုပြင်ထားတယ်။

အွန်လိုင်းလောကအကြောင်း နားလည်သဘောပေါက်ခြင်း
(မိဘများအတွက်ဉာဏ်စမ်းပဟေဠိမေးခွန်းများ)
